

Två nya fotoböcker

En sång om livets gång av Sara Linderoth
Jag ska ta hand om dig av Erik Östensson

Ett uppslag i Sara Linderoths fotobok *En sång om livets gång* visar fiskare på vårvinterns is någonstans i Västernorrland. Utspridda på isen deltar de ändå i något gemensamt, som vore de rituella utövare av en religion utan vare sig gudom eller helgedom. En blodig gädda i snö och upphängda plastkassar på en laduvägg antyder att det rör sig om en fisketävling i Ånge kommun.

Bilden av ett översnöat Ortsnamn i Erik Östenssons fotobok *Jag ska ta hand om dig* döljer inte helt att hans motivkrets finns i Västerbotten och i synnerhet i trakten kring Nordmaling.

Med ens har Linderoths och Östenssons arbeten gett oss två generösa bidrag till flödet av bilder om Norrland. Sara Linderoth offentliggjorde sin bok under Y-salongen på Läns museet Västernorrland under våren. Ursprungligen var den del av hennes examensarbete från Konstfack 2015. Ett urval av Erik Östenssons fotografier ur boken visades i Umeå konsthall fram till 29 maj 2016. Båda hör förstås hemma i en tradition där Sune Jonsson och Stig T Karlsson en gång satte ribban. På senare tid har Erik Holmstedt gjort flera fotoböcker om Norrbotten. Elin Berge har skildrat hur thailändska kvinnors migration präglar Västerbottens landsbygd. Mikael Gudrunsson står för bedriften att ha följt Carl von Linnés färdväg, *Iter Lapponicum*, från 1732 och i nutid fotograferat samma platser för den egna boken *Resa i Norrland*. Vad dessa konstnärer har gemensamt är att de varit sina egna uppdragsgivare men att deras initiativ ofta haft stöd från Sveriges Bildkonstnärsfond.

I Holmstedts bok *Betraktelser* från 2012 finns en prolog skriven av författaren Kristina Matsson som sammanfattar den problematik som allt landsbygdsliv numera dras med. Städernas obevekliga dragningskraft är global och ger överallt upphov till vikande befolknings- och skatteunderlag i landsbygd. Ändå blir jag upprymd när jag nu växelvis bläddrar i de bägge nya böckerna och ser vad de fångat upp och förmedlar. Bilder av platser och människor som skapar meningsfulla samband och sammanhang.

En bildsvit som Linderoths kommer inte till utan konstnärens närvaro i en trakt över avsevärd tid. Under sitt fotografiska fältarbete har hon varit med i köken, på verandorna och festerna, på parkeringsplatserna, länsvägarna, simskolan och Luciafirandet. Ibland har hon stått och fotograferat utanför hemtrevnaden och gemenskapen - ute i snön. Hennes bildrapport avspeglar inte det sensationella utan de lågintensiva höjdpunkter som ändå infinner sig i tillvaron. Jag har sett besläktade bilder av Lars Tunbjörk från närliggande Timrå kommun och upplevt dem som tröstlösa. De hör till hans mest brutala. Jag funderar på varför Linderoths skildring istället känns hoppingivande. Både Tunbjörk och Anders Petersen har avbildat tinande snögubbar, stadda i förfall. När Linderoth möter en gubbe i snön utanför någons hem ler den godmodigt. På plats i glesbygdens utsatthet och knapphet har hon, i stället för sönderfall, synliggjort spåren av nedlagd omsorg. I hennes bilder syns ofta en vilja och strävan mot skönhet och gemenskap. Den norrländska landsbygdens små glädjeämnen ser ut att finnas utspridda i vardagen. Det handlar bara om att fånga upp dem, vilket hon gjort.

Erik Östenssons utgångspunkt är den hembygd han känner från sin uppväxt men som han, likt andra jämnåriga, måste lämna för att skapa ett eget liv, utan föräldrarnas beskydd. Han riktar sökaren mot den ömtåliga punkt som är glesbygdens öde; att de unga flyttar därifrån. Han uppsöker och avbildar några unga och fångar detta sällan skildrade skede i flykten. Boken innehåller porträtt av individer, hem och familjer. Bilderna av människor binds samman med skildringar av det omgivande landskapet eller fragment av natur. Allt utgör sammantaget den hembygd från vilket uppbrottet måste ske. Bilder av mörker och snö visar de svagt upplysta vägar som leder hem i samma mån som de leder därifrån. I familjeporträtten skymtar flera generationer av välvilliga vuxna vilka de unga ändå är i färd med att överge. Som unga vuxna ser de betydligt mer villrådiga ut än som kaxiga högstadieelever enligt några inflikade porträtt.

Handlar nu Linderoths och Östenssons fotoböcker om skilda världar eller om norrländsk glesbygd med gemensamma drag? Kulturgeografer har gjort beräkningar av vilka pendlingsavstånd som är acceptabla för att landsbygd ska vara livsduglig genom ekonomisk draghjälp från inkomstkällor i städer och metropoler. *En sång om livets gång* handlar om människor som verkar tycka att livet är värt att levas i just de miljöer de gör sitt bästa för att bygga upp och vidmakthålla. I Östenssons hembygd har flera generationer synbarligen lyckats väl i sin strävan att bygga upp trygghet och hemtrevnad. Ändå är uppbrotten oundvikliga och självvalda.

Att stanna kvar eller återvända, att flytta in eller överge fortsätter att vara centrala teman i norrländsk diskurs. I Statistiska centralbyråns befolkningsstatistik kan man kvartalsvis följa detta drama i exakta siffror. Linderoths och Östenssons fotografiska essäer tangerar dessa förhållningssätt utan att göra dem till huvudsak. De har varit mer upptagna av att förmedla bilder från de liv som levs här och nu. Som om längtan efter det urbana inte vore förhärskande norm. För mig är det upplivande att se nya versioner av norrländska landskap, bilder som varken reproducerar gängse indicier för förfall eller som idealiserar. En glesbygdstillvaro som, utan att vara kravcertifierad, ändå är synbart livsduglig.

Om jag vore från en annan världsdal och fick syn på dessa bygdeskildringar skulle jag genast försöka bege mig hit. Knappt har jag tänkt tanken förrän den visar sig vara officiell strategi. Nordmalings kommun blir projektledande i en satsning som ska locka långväga turister till fem västerbottniska kommuner i en nationell plan för regional turism. Kommer de långväga besökarna att hitta till Östenssons snöiga väg hem?

Text: Margareta Klingberg

Bild: Sara Linderoth och Erik Östenson

Volym 2016-06-27